

Tlačeni narodi se prebujajo

Na Srednjo in Južno Ameriko, ki ji pravijo Latinska Amerika, smo vajeni gledati kot na deželi državnih udarov. Njena zgodovina je zgodovina zaporednih diktatur, kjer se posreči zdaj temu, nato onemu generalu polastiti se državne oblasti. Nato izbruhne nova vojaška vstaja in dotedanji diktatorji beže čez mejo. To je vzrok, da politične spremembe v Latinski Ameriki le poredko vzbujajo pozornost mednarodne javnosti.

Kar se je zgodilo v Guatemali, se zdi zato na prvi pogled običajen prevrat, kakor jih je Latinska Amerika že nešteto doživela. Nič posebnega! Vse se je povrh končalo na ne navadno ginljiv način: vladni polkovnik Monzon in uporniški Armas sta se objela in zjokala, zvonovi v cerkvah prestolnice so oznanili ljudstvu, da je v deželi zavladal zopet mir. Polkovnika sta se zedinila tudi glede bodočega vladnega programa: najprej je treba v Guatemali iztrebiti do korenin komunizem.

Bojazen Združenih držav

Strah pred komunizmom je edini vzrok, da so dogodki v mali in šibki Guatemali dvignili toliko prahu v mogočni Ameriki in globoko vznemirili Washington.

Odstavljeni Arbenz je v borbi, ki jo je začel proti ameriškim industrijalcem iz družbe United Fruit Company, iskal pomoči doma in v inozemstvu. Prav rad bi bil prejel pomoč iz Washingtona, če bi mu jo bili nudili, toda ameriška vlada je naredila napačno, da se je odločno postavila na stran svojih dobičkahajljivih industrijalcev in proti guatemalskemu ljudstvu.

V stiski je Arbenz sprejel podporo, ki mu jo je ponujala Sovjetska zveza in tako postal politični zaveznik Moskve. V Washingtonu so se zbal, da se nekdanji liberalni in nekommunistični guatemalski državnik pretvori v zastopnika kremeljske politike v Srednji in Južni Ameriki. Grozila je nevarnost, da Moskva zabije klin v enotno antikommunistično skupnost ameriških držav ter si ustvari v Guatemali oporišče za bodoče kommunistične revolucije na ameriški celini.

Ko so maja v Washingtonu še zvedeli, da so v Guatemalo prispelle velike količine orožja izza »železne zavese«, je bil ogenj v strehi. Takoj so bile organizirane čete guatemalskih emigrantov, ki so s pomočjo Amerike prodrle čez mejo in, kakor vidimo, tudi zmagale.

Vzroki spora pa s tem niso bili odstranjeni, ker imajo globoke korenine v zgodovini in segajo daleč čez mejo Guatemale v ogromno ozemlje od Mehike do Cila in Argentine.

Indijanska in neindijanska Amerika

Kdor hoče razumeti današnje dogodke, mora iti daleč nazaj v preteklost Amerike. Ko je Kolumb l. 1492 odkril to ogromno celino, so bili gospodarji dežele rdečepolti In-

dijanci. Imeli so lastno kulturo in lastne države.

V teku stoletij pa so belci indijanske domačine stalno porivali proti zapadu ali v gozdove in se načrtno polasčali njihove zemlje. Plemena, ki so se upirala, so belci pokončali z ognjem in mečem. To je eno najbolj žalostnih in sramotnih poglavij v zgodovini evropskega človeštva. V Severni Ameriki so indijanski domačini tako rekoč iztrebljeni. Leta 1950 so jih našeli v Združenih državah 333 tisoč, ostalih državljanov pa 150 milijonov.

Popolnoma drugačne so razmere v Srednji in Južni Ameriki. Tu so Indijanci že pred prihodom Evropejcev bili organizirani v mogočne države in dosegli visoko stopnjo svojevrstne omike. Indijanski živelj tu ni izumrl, ampak je v mnogih državah v številni premoči, ponekod predstavlja 80 odstotkov prebivalstva.

Tako se Amerika danes deli v indijanski in neindijanski svet. Belci so popolni gospodarji v Kanadi in Združenih državah, na ju-

(Nadaljevanje na 3. strani)

Trinkova rojstna hiša v snegu

ZMAGOSLAVNA POT V VEČNOST

Po velikem neurju je kristalno čisto nebo 30. junija pozdravilo v žalost poglobljeno množico pred skromnim, a lepim domom Ivana Trinka v Trčmunu. Zgrnila se je, da bi ga spremljala na njegovi zadnji poti proti pokopališču na trčmunske griču in ob vnožju mogočnega Matajurja.

Zalni spreved se je razvil ob 10. uri, potem ko je pevski zbor goriških Slovencev pod vodstvom g. Klavčiča iz Podgore zapel pretresljivo žalostinko »Vigred se povrne«. Pogreb je vodil rektor videmskega velikega semenišča msgr. Fantini ob spremstvu gg. župnikov Kramarja in Černoje. Krsto so nosili Trinkovi sobratje duhovniki, ki so se zbrali v naravnost veličastnem številu. Bilo jih je točno 83, ponajveč beneški Slovenci, a tudi mnogi Furlani in Italijani in kar 16 iz Goriške.

Mimo mogočne vrste lepih šopkov in vencev, med katerimi sta bila tudi venca uredništva in uprave Novega lista, je spreved došel na vrh in vkorakal v cerkvico ob 11. uri. Sv. mašo je daroval za pokojnika msgr. Fantini ob asistenci videmskega pomožnega škofa Cicuttinija.

V cerkvi je najprej govoril msgr. Venturini v italijanščini. Njegove besede so bile prežete z veliko ljubeznijo in globokim spoštovanjem učence do profesorja. Saj je Trinko vzevil dva rodova duhovnikov velike videmske škofije! Pred govorom je msgr. Venturini prebral leno priznalno pismo videmskega nadškofa Nogare.

Slovo v cerkvi

Za msgr. Venturinjem je spregovoril č. g. Mazora, priljubljeni kaplan iz Gorice: Najlepša zvezda, ki je sijala na beneškem nebu — je rekel — je dokončala sijajno pot. Msgr. Trinko je bil vse svoje življenje zvest Bogu in narodu. Kot duhovnik je bil tako kristalno čist, da mu noben sovražnik ni mogel do živlega. Kot človek tako blag in krotak kakor jagnje, pa tudi silen in neustrašen kakor lev, ko je branil pravice trpinov in siromakov iz ljubljene Beneške Slovenije, o katerih je že pred 50 leti zapisal: »Tukaj živijo z dušo in telesom privezani, vsemu svetu nepoznani, od nikogar spoštovani že nad tisoč let moji ubogi bratje in sestre ter se mučijo dan za dnevom, leto za letom.«

Še lepše je povedal v pesmi:

»O ti zemlja rodna,
zemlja bedna, mala,
ki te milost božja,
meni v last je dala.
Kakršna si koli,
moja si brez kraja,
dokler se s telesom
duša moja spaja.«

Nič čudnega, da je želel pokojnik gledati na rodni zemlji večerno zarjo svojega življenja ter nekoč počivati v njenem krilu. Tvoja želja je danes izpolnjena. Tvoje veliko srce bo zdaj leglo v hladno domačo zemljo.

(Nadaljevanje na 3. strani)

NOVICE Z VSEGA SVETA

Kaj bo z našim ozemljem

Vsa znamenja kažejo, da se tržaško vprašanje bliža rešitvi. To je potrdil Tito 1. julija, ko je na Brionih sprejel odposlanca tržaške O.F.

V današnji politični situaciji je nastala potreba — je dejal — da se med Italijo in Jugoslavijo sklene sporazum in tržaško vprašanje vsaj začasno reši. Obljubil je, da bo Jugoslavija pri pogajanjih čvrsto branila pravice Slovencev v Trstu in coni A in podpirala njih borbo za narodno enakopravnost tudi v bodočnosti.

Da bo rešitev le začasna, trdi tudi rimska vlada, češ da drugačne ne more sprejeti. Ozemlje bi ostalo na vsak način razdeljeno, Italijani vse cono B bi ostali pod upravo Jugoslovanov, katerim naj bi izročili — kakor piše Unità — povrhu še del miljske občine.

Dolina, Repentabor in Bazovica bi ostale v coni A.

Proti tej, četudi začasni rešitvi, tržaške vladne stranke ostro protestirajo in so poslale svoje zastopnike v Rim. Vita Nuova govori o izdajstvu narodnih interesov istrskih Italijanov. Vsega da so krivi Amerikanci.

Resnica je pa le ena: Italija je prva zavrgla Svobodno ozemlje in s tem izsilila delitev. Še vedno ima čas, da zahteva spoštovanje mirovne pogodbe. Zakaj tega ne stori?

Mi vztrajamo odločno na programu nedeljivega Svobodnega trž. ozemlja, ki je bilo ustanovljeno z mirovno pogodbo. Podpise na pogodbah je treba spoštovati!

Poljedelske stavke

v pokrajini Ferrari, ki so trajale približno mesec dni, so bile tako divje, kakor jih nismo nikoli videli v naših krajih.

Na obširnih veleposestvih so kmečki delavci pustili, da žetev propada in sadje gnije, v velikih hlevih so krave ostale nepomolzene, živini niso več pokladali krme, nihče ni hotel prostorov počistiti, nabirali so se kupi gnoja in širili smrad, grozila je nevarnost, da izbruhnejo bolezni in živina pogine.

Vlada je poslala 2000 vojakov čistiti hleve in molst krave, veleposestniki so iskali vsepovsod dninarje, da bi pomagali reševati pridelke, toda stavkajoči so postavili na 47 cestah straže, da bi odrezali vsak dohod na posestva, zastrupili so 39 vodnjakov, napadali stavkokaze in nagovarjali vojake, naj stopijo na njihovo stran.

Stavka, ki je povzročila posestnikom 1 milijardo 600 milijonov lir škode, se je končala, delavcem so plače povišali.

Narobe svet

V žitorodnih deželah, kakor Kanada in Amerika, je letos pridelek tolik, da so shrambe prepolne in ne vedo, kam z blagom. Nekateri predlagajo, naj se del žita uniči, da bi bile cene višje.

Pred leti je bilo slično s kavo v Braziliji. Z njo so kurili parne stroje.

Koliko ljudi je na svetu, ki nimajo kruha in umirajo od gladi! Kaj bi rekli o družini, ki uničuje hrano, a pusti pri tem stradati del svojih članov? Rekli bi, da je nora, tako je s človeško družbo, ki ni drugo, ko velika družina. Tak družabni red je krivičen.

LJUBLJANSKA OPERA

praznuje v Trstu pravo zmagoslavje. Nobeno čudo, če pomislimo, da pojejo in igrajo umetniki, ki uživajo ugled v mednarodnem svetu.

V Parizu in na Dunaju so dobrodošli, le v Verdijevo gledališče umetniško zaostalega Trsta ne smejo. Ta hram je nedostopen vsem slovenskim in jugoslovanskim umetniškim družbam. Slovenska opera je nastopila zadnjič v italijanskem gledališču Rossetti men-da 1. 1938.

To je bilo pod fašisti, ko Bartoli ni bil še tržaški župan.

Nov izum

Neki pekovski mojster v Solnogradu bo svojim odjemalcem odslej lahko tudi ob nedeljah in praznikih postregel s svežim pecivom.

Kruhu, ki je na pol pečen, pridene neko snov, da se ne pokvari. Stranka dene kruh doma v peč in po nekaj minutah je lepo pečen. Hlebi in žemlje se drže nepokvarjeni do 10 tednov. Iznajdbo so patentirali.

Mlad birmanec

Na Dunaju podeljujejo vsako leto zakrament sv. birme tudi odraslim, ki ga iz enega ali drugega vzroka niso še prejeli. Letos je bilo takih 713. Pomožni nadškof dr. Joachim je med njimi birmal 89-letnega starčka.

Dolgo je mož razmišljal, preden se je odločil!

Lahka kot perje

Strokovnjaki so izumili umetno tkanino, ki je čvrsta in debela ko volna, a lažja od najfinejše svile. Iz nje bodo izdelovali moške poletne obleke. Suknjič bo tako lahek, da bo pri najmanjšem vetru obvisel v zraku. Ker se blago ne mečka, boš celo obleko, hlače in suknjič, lahko spravil v aktovko.

Znamenje časa

Ko so Pija X. proglasili za svetnika, so pri svečanostih odredili za zastopnike delavcev posebne častne sedeže. Papež je ukazal, da morajo v bodoče predstavniki delavcev sedeti pri sličnih slovesnostih na odličnih mestih poleg diplomatov.

Nov dokaz, kako se v naši dobi dviga ugled delovnega ljudstva.

Vzorna pošta

Dne 22. junija je prispela na otok Ciper razglednica, ki je bila dana na pošto v Torinu leta 1930. Potrebovala je 24 let, preden je prišla na naslov moža, ki je medtem umrl. Na njej je bila slika bivšega prestolonaslednika Umberta in njegove neveste Marije Josè.

Nikoli se ni še slišalo, da bi pismo z davkarije imelo tako zamudo. Ta se vedno zelo točno dostavljajo.

DAN NEODVISNOSTI

Amerikanci praznujejo vsako leto spomin na dan, ko so se odtrgali od Velike Britanije in postali samostojni. To je bilo 4. julija 1776.

V tedanji Izjavi o neodvisnosti so poudarili, da je »Bog dal ljudem neodvzeto pravi-

co do življenja, do svobode in do blagostanja«.

Tedaj jih je bilo 1 milijon in pol, danes jih je 160 milijonov.

Amerika slovi v svetu kot dežela svobode in demokracije.

Dan neodvisnosti so 4. julija praznovali tudi v Trstu, in to v času, ko je postalo vsem jasno, da je Amerika odločna nasprotnica tržaške neodvisnosti.

FRANCOSKI UMIK V INDOKINI

Francozi v Indokini so se začeli pod pritiskom komunistov umikati proti jugu. Dne 3. julija so izpraznili trdnjavo Phuly. Vsa pokrajina je gmela od eksplozij, ko so umikajoči se Francozi metali v zrak skladišča in mostove.

Sedaj se utrjujejo na varnejših postojankah. Amerikanci očitajo Francozom, da so kapitulirali pred komunisti.

Pariški vladi pa leži na srcu mir in zato se za očitke mnogo ne briga, temveč nadaljuje sredi bojnega hrupa pogajanja z Vietminhom.

SAN GIORGIO

je ime velikega industrijskega podjetja v Genovi, ki so ga lastniki sklenili zapreti, češ da ne nosi dovolj dobička. Čez noč so postavili na cesto okoli 5000 družin.

Ker je država solastnica podjetja, je celotno vodstvo Kršč. demokracije v Genovi v znak protesta odstopilo.

Zadnji ponedeljek je izbruhnila v mestu splošna stavka, kateri so se pridružile vse stranke. Tramvaji so se ustavili, v tovarnah je delo počivalo.

Italijanska vlada misli, da so industrijska podjetja bila ustanovljena zaradi profita, ne pa v prvi vrsti zato, da dajejo delavcem kruha. Dokler se bo držala te ideje, ne bo nikdar rešila vprašanja brezposelnosti.

PLACE SO ZAOKROZILI

Pisali smo že, kako so pri določanju novih plač ponižali Trst s prve na tretjo druginjsko stopnjo in da so se delavci temu uprli. Ponujali so jim povišek za manj ko 20 lir ali en tramvajski listek na dan.

S kratkimi, a krepkimi stavkami so končno dosegli, da je prišel Trst v drugo stopnjo. Tako bo od junija dalje prejemal nekvalificirani delavec 1216, uradnik 1. kategorije pa 2911 lir poviška na mesec.

Nekaj več ko za tramvajski listek, a še zmerom premalo za hišico z vrtovi.

V SPORU Z DOMACINI

V Italiji živi poleg nemške in slovenske manjšine tudi francoska v dolini Aosta, ki šteje 93.000 prebivalcev. Med temi je naseljenih tudi precej Italijanov, večinoma pristahev Krščanske demokracije. Z njo so francoski domačini skupno vladali v deželnem zboru.

Sedaj so se sprli. Demokristjani so izstopili iz pokrajinske vlade, da bi izsilili 10ve volitve. Tudi francoska manjšina nima najboljših izkušenj z italijansko Krščansko demokracijo.

DAN VINA

je privabil na tržaški velesejem precej ljudi. Ob zaključku so nekateri obiskovalci pridno merili ceste.

Nepričakovani zemljemerci ali geometri dokazujejo, da je dan vina popolnoma uspel.

Trinkova pot v večnost

(Nadaljevanje s 1. strani)

Različne misli in čustva se mešajo v naših srcih ob odprtem grobu, predvsem pa misli hvaležnosti in čustva žalosti. Hvala Ti za vse zaklade sreča in duha, ki si nam jih dal:

»Ti branil si nam sveto pravo,
z duha orožjem žive dni,
Ti Slavi si ovenčal glavo,
zato ves dom te zdaj slavi.«

Od blizu in od daleč roma danes k tebi domovina. Ob Tvojem odprtem grobu se danes srečujemo sinovi iste matere, morda različnih nazorov, toda edini v hvaležnosti in ljubezni do Tebe, edini v globoki žalosti.

Le jokaj, beneška zemlja, ker je nehalo biti srce tvojega največjega sina. Le skloni se domovina v nemi žalosti, ker si izgubila prelep biser. Le tecite svetle solze ljubezni na grob klicarja našega trpljenja in pokažite vsem ljudem žalost in bolečino ter povejte vsemu svetu, da ljubezen ne mine na robu groba, ampak raste in cvete v daljno večnost.

Zbogom, msgr. Trinko! Počivaj v domači zemlji, Tvoj duh pa naj prosí svojega Odršenika, da bi Tvoja ljubljena Beneška Slovenija, Tvoja draga domovina, dvignila kvišku od trpljenja poveljani obraz.

Domači župnik Kjačič se je v cerkvi v italijanščini zahvalil raznim oblastvom in ustanovam, z nekaj besedami v slovenščini pa slovenskim udeležencem pogreba.

Govor dr. J-sipa Bitežnika

Na grobu so se poslovili od Trinka zastopniki raznih ustanov, organizacij, listov in strank.

Prvi je spregovoril predsednik videmskega deželnege zbora dr. Candolini. Za njim se je poslovil v imenu S.K.S.Z. in Novega lista dr. Josip Bitežnik. Dejal je:

Umril je mož! Te tri kratke besede izraža jo vso prebogato veličino in pomen življenja in smrti msgr. Trinka. Še krepkeje izpoveduje bistvo velike Trinkove osebnosti sv. pismo z besedami: Umril je pravičnik!

Stojimo ob grobu velikega moža, nad katerim gledam v duhu njegovega pobratimja in prijatelja goriškega slavčka Simona Gregorčiča in v Matajurjevi zarji čitam njegove besede, izražajoče ideal moža: Ne samo, kar mora, marveč kar more, to mož je storiti dolžan!

Da, Ivan Trinko je bil vse življenje mož, bil je pravičnik in spada med redke može naše zgodovine, ki so res storili vse, kar so mogli, da bi osrečili svoje brate in sestre.

Ker je umrl pravičnik, se veseli nebo in zbori zveličanih duhov sprejemajo v svojo sredo moža, ki ga je utrudila zelo dolga, 92-letna trnjeva življenjska pot, potem ko je naredil v življenju mnogo več kot svojo dolžnost.

Vživite se le v Trinkove verze:

»Krog in krog me gosta,
pusta t'ma obdava;
sam sem, vse okoli
nema le puščava!«

Koliko prebridkega duhovnega mučeništva diha iz te same kitice. Narod, vsa dežela, rojstni kraj pa jokajo, ker jih zapuščata plemenit duh in plemenito srce, s katerimi postaja človeštvo vedno bolj ubogo.

Trinkova osebnost

je bila čudovita. Spada med tiste redke človeške like, ki se pred drugimi odlikujejo po vsestranski ustvarjalni sili. Bil je znanstvenik, filozof, odličen profesor in vzgojitelj, pesnik, glasbenik, slikar in naravnost ideal duhovnika. Mi ga zlasti občudujemo, ker je vsem tem mnogoštevilnim kulturnim panogam znal skozi 12 let pridružiti še gospodarsko-socialno in politično udejstvovanje v videmskem deželnem zboru, kjer je zaradi svoje sposobnosti in borbene značajnosti užival velik ugled in spoštovanje tudi pri mnogih Furlanah in Italijanih, med katerimi si je pridobil pristrčne prijatelje. Obenem je bil velik buditelj in neustrašen voditelj svoje Beneške Slovenije. Pravico in resnico je skozi desetletja branil proti vsakomur, branil ju je na levo in desno. Bil je v polnem smislu besede velik človek, ki je iz svoje globine odgovarjal Dantejevemu idealu: Siate umini! — Bodite ljudje!

Trčmun se je po Trinkovi zaslugi neločljivo spojil z Vrsnom, rodno vasjo S. Gregorčiča, in z Vrbo, rojstnim krajem Franceta Prešerna. Trinko je ponos Beneške Slovenije in obenem eden izmed največjih sinov slovenskega naroda in majke Slave.

Ce bi bile politične in meddržavne razmere srečnejše, take, kakor bi odgovarjalo Trinkovim idealom, bi se mu danes poklonila tu odposlanstva Hrvatov in Srbov, Rusov in Čehov, Poljakov in Bolgarov. Saj je velik del svoje ustvarjalne sile posvetil prav temu, da bi latinski svet seznanil s slovanskim in njegovo kulturo.

Ko se poslavljamo od Vas, dragi monsignor, se Vam zahvaljujemo za vso ljubezen in skrb in Vam ob grobu obljublamo, da bomo vestno izvrševali Vaš testament. Za zgled

ste nam zapustili svoje borbene in delavno življenje, ki je izgorevalo in izgorelo v duhu pravega in zdravega krščanstva in v ljubezni do domovine.

Vašemu duhu večni mir in pokoj!

Slovo domačina

Za drjem Bitežnikom se je v lepem domačem narečju poslovil od pokojnika beneški Slovenec g. Izidor Predan. Mladi govornik je zlasti poudaril, kako je Trinkova osebnost močno vplivala na mladino Beneške Slovenije, kako jo je prešinila z ognjem hrepenenja po izobrazbi v domačem jeziku. Zato so za beneške Slovence osnovne in druge šole s slovenskim učnim jezikom življenjska potreba.

Zatem je spregovoril pisatelj in profesor dr. Andrej Budal iz Trsta. Osnovna misel njegovih jedrnatih izjavjanj je bila, da je ta zemlja zlasti po Trinkovi zaslugi ostala slovenska. Njena narečja živijo in se razvijajo po naravnih zakonih in se družijo s sosednimi slovenskimi, njeni prebivalci se zavedajo svojega porekla in svoje pripadnosti.

Zvesta ljubezen do materinega jezika in spoštljivo priznavanje sosedovih vrednot sta dajala Trinkovi osebnosti ugled in veljavo. Tako je Ivan Trinko dorasel v moža, ki je in ostane posnemanja vreden zgled za vse zapadne Slovence od Bele do zapadne Istre.

Ko se je javil k besedi dr. Josip Agneletto, je pristopil k njemu orožniški brigadir Corsini ter mu prepovedal govoriti v slovenščini. Zaukazal mu je govoriti v italijanščini, češ da smo v Italiji. Končno sta se sporazumela in dr. Agneletto je lahko zaključil svoj govor. Nič ni moglo bolje osvetliti razmer v Beneški Sloveniji kakor nastop brigadirja Corsinija.

V imenu goriškega Akademskega kluba se je poslovil od Ivana Trinka prof. Bratina Slavko.

Ob sklepu je pevski zbor pod vodstvom g. Klavčiča zapel večno lepo slovensko žalostinko »Blagor mu, ki se spočije«.

Tlačeni narodi se prebujajo

(Nadaljevanje s 1. strani)

gu pa najbolj izrazito v Argentini in tudi v Braziliji, kjer je Indijancev ostalo le 20 odstotkov. Vmes ležijo indijanske države. Najčistejše so v Srednji Ameriki Mehika, Guatemala in njeni sosedi, v južni pa Peru, Ekvador in Bolivija. Zemlja, ki jo Indijanci naseljujejo, je obsežnejša kakor ozemlje markskatere velesile in krije v svojem osrčju neizmerna, še neizkoriščena bogastva.

Nova indijanska politika

Toda Indijanci na žalost ponajveč niso gospodarji na svoji rodni grudi. Njihove dežele so dejansko v rokah maloštevilne izbrane skupine veleposestnikov, večinoma belih potomcev starodavnih španskih osvajalcev, ki Indijance brezobzirno izzemajo. Temnopolti nižji sloji žive v nečloveških družabnih razmerah. So na lastni zemlji brezpravna raja.

Skozi štiri sto let so Indijanci ravno tako kakor črnci mirno in vdano prenašali svojo usodo, dokler jih ni naš čas predramil iz stoletnega spanca.

Zadnjih trideset let so se začeli politično organizirati in čedalje bolj uveljavljati. Njihov cilj je prepored in vstajenje stare indijanske kulture, ki so jo Evropejci po osvojitvi Amerike uničili. Nastalo je novo kulturno in politično gibanje — »indijanizem«, kate-

remu stoji na čelu Mehika. V tej deželi vidijo Indijanci vzor, ker je že pred leti izvedla deljnosežne družabne reforme in z njimi izboljšala življenjske razmere množic.

Indijanizem zagovarja tudi posebne socialne ideje, ki koreninijo v zgodovini Indijancev in so v ostrem nasprotju z vladajočim kapitalističnim družabnim redom. Značilno je na primer, da stari Indijanci niso poznali zasebne lastnine v našem smislu. Njihovi cesarji so bili »gospodarji življenja in imetja« državljanov, a svoje oblasti niso zlorabljali. Starodavno inkaško vladavino v Peruju hvalijo Indijanci še danes kot vzor pravične in poštene uprave ter jo primerjajo z današnjimi razmerami.

Jezuiti v Paragvaju

Na preteklost in miselnost ljudstva so zelo vestno gledali tudi jezuiti, ko so prišli v 16. stoletju oznanjat evangelij v indijski Paragvaj. Začetkoma so Indijanci pred njimi bežali v gozdove. Zanimivo je, da so jezuiti pritegnili nase prebivalce z glasbo. Ko so namreč opazili, da so Indijanci izredno dovzetni za muziko, so se jim približali z napevi in godbo. Z njo so jih privabili iz gozdov ter si pridobili njih zaupanje in prijateljstvo.

(Nadaljevanje na 3. strani)

Prva socialistična država

(Nadaljevanje s 3. strani)

Ker so bila rdečepolta plemena zelo zaostala, so bili jezuiti prisiljeni brigati se tudi za gospodarstvo. Vpeljali so različne obrti, uredili poljedelstvo in Indijancem organizirali državo, ki je bila prva socialistična država na svetu. Bivši ameriški zunanji minister Sumner Welles piše, da je paragvajsko kmetijstvo temeljilo na skupnem obdelovanju zemlje pod vodstvom jezuitov, ki so skrbeli, da so pridelki šli v korist Indijancem. »Zasebne zemljiške lastnine ni bilo, kakor sploh ne zasebne lastnine. Denar je bil nepoznan in nepoznan pojem o dohodkih.«

To je trajalo skoro dve sto let in to v časih, ko ni bilo na svetu še nikjer ne duha ne sluha o marksizmu. Karl Marx in Lenin sta se rodila nekaj stoletij pozneje.

Ko so v drugi polovici 18. stoletja bili jezuiti pregnani iz Južne Amerike, je od njih organizirani družabni in državni red propadel. »Nebogljivi Indijanci,« pravi Sumner Welles, »so padli pod oblast kastilijanskih velikašev ter postali navadni dninarji.«

PERUVIJANSKI APRIZEM

Kakor nekdanji jezuiti, tako hočejo tudi pristaši modernega indijanizma opreti svoje delo na starodavna izročila indijanskih narodov. Socialne ideje iz pradavnih časov hočejo prilagoditi potrebam naše dobe. Istočasno se bore za narodno neodvisnost, postati žele gospodarji na lastni zemlji.

Najodločnejše indijansko politično gibanje je tako zvani peruvijanski aprizem. Ime prihaja od začetnih črk: *Alianza Popular Revolucionaria Americana*, kar pomeni Ljudska revolucionarna ameriška zveza. Danes zelo močno politično gibanje je ustanovil že leta 1920 Peruvijanec Raul Haya de la Torre. Program aprizma in vsega indijanizma je naslednji: indijanske ameriške države naj se strnejo v čvrsto federacijo ali zvezo ter se osvobodijo odvisnosti od tujega kapitala; Panamski prekop, ki teče preko indijanske zemlje, naj preide v mednarodno upravo, v indijanskih deželah naj se izvede splošno podružabljenje gospodarstva, kakor odgovarja duhu in izročilom indijanske preteklosti.

Ta program prav močno vznemirja tako domače veleposestniške velikaše kakor tudi vladne kroge v Washingtonu. Zato so v Peruju in drugod aprizem razglasili za protidržavno gibanje in stranko prepovedali. Ustanovitelj aprizma de la Torre si je ob vojaškem udaru l. 1949 rešil življenje s tem, da se je zatekel v poslopje kolumbijskega poslanstva v Peruju, od koder se še do danes ni mogel rešiti.

CESA NAS UCI GUATEMALA

Nemiri v Guatemali imajo v sklopu vseameriškega dogajanja to posebnost, da so indijanski ideali v tej deželi udarili na površje in se skušali uveljaviti v vodstvu države. To je bistvo.

Vplivi boljševiske Rusije so se pojavili in utrdili samo kot posledica zgrešene politike Združenih držav. Zatirani Indijanci so v borbi za svoje pravice iskali pomoči in jo sprejeli od tistega, ki jim jo je nudil. Da je to bila Sovjetska Rusija, je kriv Washington. Zakaj se ni sam postavil ob stran domačinov, zakaj ni podprl njihovih upravičenih teženj?

Kdor misli, da je z vojaško zmago v Guatemali vprašanje ameriških Indijancev rešeno, se bridko moti. Živimo v času, ko se vsi zatirani narodi na svetu prebujajo in čedalje odločnejše zahtevajo svojo pravico. V Aziji vre, Afriko pretresajo osvobodilna gibanja Arabcev in črncev. Sprožilo se je po vsem svetu gibanje, ki ga nobena sila ne more več zadržati. Zapostavljeni narodi ne bodo mirovali, dokler ne postanejo neodvisni gospodarji na svoji zemlji. Isto velja tudi za Indijance. Čim prej se Amerika s tem sprijazni, tem bolje.

Ce bodo zapadne velesile delale z Indijanci iste napake, kakor so jih v Aziji, bodo pogonale te čisto katoliške narode v naročje Moskve ter same zanesle komunizem v Srednjo in Južno Ameriko.

SLOVENCIM IN INDIJANCI

Mi Slovenci smo sinovi malega, od nekdanj zatiranega naroda. Z vsem srcem moramo stati na strani tlačanih in preziranih, saj sami bridko doživljamo dan za dnem krivice in občutimo zaničevanje naših velikih sosedov.

Paziti moramo, da ne nasedamo na slepo vsaki propagandi ter tako moralno podpremo izkoriščevalce nižjih slojev in ljudstev v prekomorskih deželah.

Vsak napredek zapostavljenih narodov moramo pozdraviti in se ga veseliti, četudi je njih pojmovanje življenja morda različno od našega.

Komunistične ideje odklanjamo, a to ne sme biti vzrok, da si zapiramo oči pred resnico in socialnimi krivicami, ki se gode drugače mislečemu bližnjiku. Naše mesto bodi stalno in dosledno ob strani resnice in pravice!

Spomini iz starega Trsta

VII

Medsebojni obračun

Teh bojov za kruh pa še ni bilo dovolj. V tistih divjih časih so si še drugače nagajali in plačevali jezo. Benečani in njih pristaši od Kopra dol so najemali »guastatorje«. Te so dobro plačali, da so se tihotapili ponoči po vrtovih in vinogradih ter rezali trte in oljke. To je bila strašna nesreča. Tržačani so varovali svoje brajde in najemali posebne »custodes zardinorum« ali varuhe vrtov. Če so ti ponoči zasпали, pravijo zapiski, so jih kaznovali z osmimi lirami globe.

Seve, tudi Tržačani niso bili nič boljši. Vračali so šilo za ognjilo in poravnali račun. L. 1557 so poslali svoje plačance na devinsko stran, kjer so vse trte porezali.

Odperte račune so imeli Tržačani tudi sami med sabo. Že večkrat smo brali, da sta bili dve stranki med njimi: ena, ki je držala z avstrijskimi nadvojvodi, druga pa z Benečani. Zato so oboji udrihali po tržaškem ljudstvu. L. 1567 je škof Andrej Repiccius ali Repič hotel duhove pomiriti. Več let se je duhovni gospod trudil dopovedati, da bo le sloga prinesla mestu korist, ne pa osebna veljava tega ali onega voditelja — kot danes. Ko sta mu obe stranki obljubili mir, je pripravil škof bratsko pojedino (l. 1573). Kako so si bili bratski, vam pove pa že to, da se je sredi gostije škof mrtev zgrudil. Zastrupili so mu vino.

Sovraštvo v mestu in okoli njega pa je tlelo še dalje in tujec je imel od tega dobiček.

Da ne bomo listali samo po temnih straneh tržaške preteklosti, obrnimo malo pogled v vesele čase. Tržačan je poznan kot veseljak. Če pride kaj hudega nadenj, pravi, da je treba vse obrniti »na valcer«, pa gre.

ZAPLESI IN ZAPOJ...!

Ob semanjih dneh so mestni očetje priredili ples na glavnih trgih in zunaj mestnih vrat. Imeli so posebne mestne godce za ples in obenem za procesijo ob Telovem. Plesati pa so smeli fantje samo vsak v svojem mestnem okraju, da se niso stepli.

Za fante je bil velik praznik prvega maja. Tedaj so v mestnem logu izruli nekaj drevesc in jih v sprevedu nesli po mestu. Spre-

daj trobentač na konju, za njim piskači in nato fantje z mlaji. Drevesa so zasadili na določenem kraju. Po sonenem zahodu, ko so se fantje vračali domov, so imeli pravico peti podoknice svojim izvoljenkam. Do zore je odmevalo »milo petje« po trgih in zakriviljenih ulicah. Potem je prišel sv. Peter in sv. Just. Takrat so (do konca 17. st.) zažigali na občinske stroške kresove in slamnate možičelje na velikem trgu.

To je bilo pa slovesno! Namreč za god mestnih patronov, ki so bili: sveti Just, Sergij, Servul, Apolinar in Lazar. Mestni župan so se takrat zakobalili na konja in spremljani od godbe, vseh občinskih mož in ljudstva šli v sprevedu proti katedrali. Postavni fantje iz vsake mestne četrti so spremljali prapore in nosili veliko svečo, z zlatom okrašeno, ki jo je mesto darovalo svojim nebeskim zaščitnikom. Lepo je tudi bilo, ker so dekleta ob strani gledala spreved in posipala pot z rožami in duhtečo lavando.

Po cerkvenih slovesnostih pa zopet raj in pesem na trgu. To je bilo veselje in pozaba na jok in stok.

ZAVELJSKI »MOSTRON«

Navada je tudi bila, da so po procesiji na Rečnje Telo prirejali na velikem trgu svete igre. Nekaki srednjeveški misteriji so to bili.

Seveda je bolj vleklo Tržačana sredi poletja, to je na 28. junija, na »mostron«. Po ravni med Žavljami in Dolino se je ta dan vse črno trlo ljudstva. Kaj bi se ne! Mestne milice, straže in drugi oboroženi najemniki so ta dan imeli »parado«. Strumno so korakali in pokazali, kako so večji orožja. Vse je zijalo. Opoldne so pa mlaskali z jeziki. Že zgodaj zjutraj je šel iz mesta čuden spreved. Spreddaj sodnik in notar, nato pa debel kuhar na konju, da, na konju, ker je bil važna oseba ta dan. Za njim so vozili velike kotle in meso. Tam v žaveljski senci je mož s pomočniki postavil kuhinjo in že med »parado« je dražil nosove prijeten vonj po golažu. Opoldne in popoldne je na mestne stroške vsak zastoj jedel in pil. Potem pa spet petje in ples pozno v noč in o žaveljskem »mostronu« so še »nonoti« dolgo pripovedovali. Skoda, da ga ni več!

Dopisi v Tržaškega

Nabrežina

Z Novim listom smo Nabrežinci zadovoljni. Zelo radi ga beremo vsi, mladi in stari. Posebno nam ugaja zato, ker je preprosto pisan in pester. Najbolj pa nas veseli, da se izogiba prepirom. Drugi časopisi tega ne znajo. Sikajo strup na vse strani. Če bi jim človek verjel, bi si kmalu ne upal več na cesto, zakaj po njihovem med nami ni več odkritosrčnih, poštenih ljudi. Vsi imajo madeže te ali one barve. Prežalostno, da bi moglo biti resnično.

Sedaj smo se na Novi list že navadili in težko ga vsak teden pričakujemo. Zato smo bili njegovi naročniki v petek zelo žalostni, ko ga ni bilo. Ali res ni mogoče urediti tako, da bi točno prihajal?

Naročnik iz Nabrežine

Že drugič je pošiljka Novega lista, namenjena za Nabrežino, zašla po krivdi pošte v Sestlan. Uprava našega lista se je pritožila na glavni pošti v Trstu. Inšpektor nam je zagotovil, da bo stvar preiskal in ugotovil krivdo.

Uprava

Sesljan

Ob glavni cesti v Sestlanu rastejo novi hoteli. V zadnjem času končujejo že tretjega, čigar lastnik je priseljenec iz južnega dela škornja. Naši kraji mu zelo ugajajo, toda dvomimo, da se bo potrudil naučiti se našega jezika, še mnogo manj se ga posluževati.

Medja vas

Te dni popravljajo cesto, ki vodi skozi našo vas. To delo je potrebno, a kar nas bolj zanima, je obnova naših domov, ki nam jih je uničil fašizem. Z njo so sicer začeli takoj po vojni, a delo je zastalo. Manjkajo ravno zaključna dela, kot stropi, zunanji in notranji ometi, vrata itd.

Urad za javna dela je že poskrbel za Mavinje. Tudi pri nas so že pregledovali, kaj še manjka, a za enkrat niso z delom še začeli. Naj pohitijo!

Devin

Pred kratkim so pričeli z deli v novem kamnolomu. Po dolgih pogajanjih se je za druga sedemnajstih odločila dati v najem precejšnjo površino gmajne tvrđki, ki je zanjto zaprosila. Ker grozi našim vasem velika brezposelnost, je upravičeno zahtevati od delodajalca, naj sprejme na delo v prvi vrsti domačine. Nova »java« ne potrebuje namreč kolesarjev ali kamnoseških mojstrov, ampak predvsem navadnih delavcev. Upamo, da se ne bodo izgovarjali, da ni domačih kamnosekov in da jih morajo zato poiskati, kjer so.

Do sedaj je tu zaposlenih šest domačinov in približno enako število nedomačinov. Govorijo pa, da bodo potrebovali, ko bo delo v polnem teku, okrog 100 ljudi. Upajmo, da nas ne bodo razočarali, kajti socialna pravičnost in zdrava pamet narekujejo, da je treba poskrbeti najprej za domače potrebe in šele nato za tuje. Če se ne motimo, so lastniki gmajne to izrecno zahtevali, preden so sklenili pogodbo.

V nedeljo bi morali ljudje podpisovati izjavo našega občinskega odbora proti razdelitvi in za uresničenje Stoja. Podpise naj bi pobirala deputacija predstavnikov različnih

političnih strank. Zvedeli smo pa, da je policija to prepovedala, češ da je treba imeti posebno dovoljenje.

Ne poznamo sicer dobro zakonskih predpisov, toda prepoved se nam zdi silno sumljiva!

Ne razumemo namreč, kako more v demokratični državni ureditvi policija braniti državljanom, da na dostojen način izrazijo svojo voljo. Po našem tak zakon ne obstaja. Vsebinska poziva je znana, saj so oblastva dala dovoljenje občini, da ga je objavila in razobesila po vaseh.

Mnenja smo, da mora biti delo izvršeno, kajti o tem življenjskem vprašanju ima ljudstvo vso pravico izreči svoje mnenje in svojo sodbo.

Opčine

Druga leta ob tem času pri nas kar mrgoli letoviščarjev. Letos pa je slabo vreme marsikoga spravilo ob lep zaslužek. Stanovanja, namenjena tujcem, so prazna in nekateri bi jih radi oddali tudi za nižje cene, a jih ne morejo. V vročih poletjih so za najemnino vile zahtevali tudi 500.000 lir za sezono.

Na Opčinah sta tudi dve naselji Amerikancev, ki pa sta zdaj zapuščeni, ker so ameriške družine odpotovale domov.

Stanovanj torej ne manjka, pa kaj, ko večina potrebnih ne more do njih. Z ameriškimi ne vemo, kaj bo, druga pa so predraga. Razumljivo je, da vsak skuša dobiti za stanovanja čim več, a nekaj uvidevnosti

za stisko bližnjega bi pač naši ljudje lahko imeli! Če zahtevaš visoko ceno od tujca ali človeka, ki lahko plača, je v redu. Za domačina, ki je v stiski, pa bi se morali zadovoljiti s človeškimi cenami.

Pred kratkim je TELVE postavila za našo cerkvijo drog za električno razsvetljavo. Zanjto smo dolgo časa prosili. Sedaj se vojaštvo s svojimi »prijateljicami«, ki jih je statistika našela v naši vasi okoli 100, vsaj tik za cerkvijo ne bo več ženilo.

Ko so kopali luknjo za drog, so naleteli na človeške kosti, ki so stare gotovo več ko sto let in so iz časov, ko je bilo pokopališče še tik pri cerkvi.

Boljunec

Koliko smo se Boljunčani že prejezili na podjetje, ki ima v najemu občinski kamnolom! Podjetnik se je v pogodbi obvezal, da bo odpravil nezdravi prah in oglušujoči ropot strojev. A možakar je na svojo dolžnost pozabil in vse naše pritožbe so bile kot bob ob steno. Gospod nas najbrž ima za ubogo paro, ki je na vse navajena in mora vse prenesti!

Na žalost danes svojih pravic ne dosežeš zlepa. Zato smo se, siti obljub, razjezili na brezbržnega najemnika in preteklo sredo odločno protestirali: 3 ure so stavkali delavci v kamnolomu, 1 uro pa so bile zaprte vse trgovine in javni lokali.

S tem smo dosegli, da se je občina končno odločila zahtevati od najemnika kamnoloma, da izpolni svojo obveznost, sicer bo ona odpovedala najemno pogodbo. Potrebne preureditve v kamnolomu morajo biti izvršene do 17. julija.

Dopisi iz Goriške

Oslavje

V soboto smo pokopali posestnika Karla Cibiča. Pred dobrim tednom se je bil ranil in si pretrgal črevesje. Ker je prestal nekaj dni, smo upali, da bo ozdravel. Toda ker je bil že v letih in šibak, je podlegel. G. župnik ga je na grobu orisal kot moža, ki je ljubil svoj dom in je delal zanj, ki je ljubil svoj narod in je vestno opravljal svoje verske dolžnosti. V zadnjih letih je izgubil oba že odrasla sinova. Bilo mu je zelo hudo, a ni omagal. Bil je, četudi zdravstveno šibak, močne volje. Oslavci ga homo pogrešali. Velika udeležba, zlasti moških, pri pogrebu je pokazala, kako je bil pokojnik spoštovan. Domači pevci so mu zapeli v slovo ganljive žalostinke. Družini priščno sožalje!

Števerjan

Pretekli ponedeljek je praznoval svoj god naš dobri župnik g. Sedej Ciril. Farani so mu sicer že voščili h godu, a tudi v listu se hočemo spomniti njegovega godu in mu kličemo na mnoga leta!

V soboto 10. julija praznuje g. Sedej 40-letnico mašništva. V Števerjanu župnikuje že dolgih 34 let. Koliko dela in truda pomenijo ta leta! Koliko nesebične ljubezni je naš g. župnik izkazal svojim faranom v tem času! Prišel je v našo vas poln življenja, zdravja in idealov. G. Ciril je najprej nekaj let študiral pravo na dunajski univerzi in nato vstopil v bogoslovje. Vedno je bil pripravljen na velike žrtve, ki jih zlasti duhovniški poklic od človeka zahteva.

Ko je prišel sem kmalu po prvi svetovni vojni, je takoj ustanovil Stavbeno zadrugo, da bi Števerjan čimprej dvignil iz ruševin, ki mu jih je zadala prva svetovna vojna. Obnoviti pa je bilo treba še duha ljudi, ki ga vsaka vojna bolj ali manj skvari. Zato je ustanovil Prosvetno društvo, ki je bilo eno izmed najbolj delovnih na Goriškem. Da bi kmete obvaroval pred oderuštvom in da bi jih gospodarsko okrepil, je ustanovil in vodil posojilnico.

Veliko srečnih, veselih let smo z Vami preživeli, g. župnik, pa tudi težka in strahotna leta druge svetovne vojne. Leta te vojne so zrušila Vaše zdravje in v njih ste posiveli. Vse to tudi zaradi junaške obrambe mnogih faranov pred nemškimi vojaki. Marsikdo od Števerjancev se mora Vam zahvaliti, da še gleda sonce in sliši tičke peti. Pa tudi Vam je soldateska grozila, da Vam požene kroglo v glavo. Pravega prijatelja spoznaš šele v stiski. In tudi mi smo Vas šele tedaj spoznali, kdo in kaj ste. Tedaj smo Vas še posebno vzljubili. Zato želimo, da bi Vas še posebno blagoslovil in okrepil Vaše zrahljano zdravje.

Sfiligoj Anton,

bivši poslovodja Katoliške knjigarne v Gorici je bil v nedeljo, dne 4. t. m. pokopan v Ljubljani, kamor se je preselil že pred več ko 25 leti. Umril je od srčne hibe.

V njegovi hiši je dobil zatočišče marsikateri potreben Goričan. Otrokom kakor tudi predobri soprogi naše iskreno sožalje.

Dopisi iz Goriške

Sovodnje

Pri nas je umrl občinski svetovalec in posestnik g. Alojzij Tomšič v lepi starosti. Pokopali so ga v preteklem tednu ob veliki udeležbi ljudstva.

Naša vas je pokojnika, ki je bil dober gospodar in vedno dober Slovence, cenila in spoštovala. Ob odprtem grobu se je poslovil od umrlega naš župan, g. Češčut.

Pokojnikovi družini in sorodnikom izrekamo vaščani iskreno sožalje!

VECDNEVNO LJUDSKO SLAVJE V KRMINU

Na čast sv. Ivanu smo se v Krminu počutili kar štiri dni dobro in »luštno«. Ogledali smo si razne razstave, umetniško razstavo pohištva, najrajši pa smo zahajali, seveda ponajveč moški spol, na vinsko razstavo in vinska kapljica nam je prav dobro dela, saj smo jo te dni pili na zdravje sv. Ivana. Prav veseli smo bili zlasti očitnega in velikega napredka v pohištveni industriji. Nekaj prave časti smo seveda izkazali sv. Ivanu tudi v cerkvi. Vse slovesnosti smo zaključili z veseljem, a dobrodelnim plesom. Marsikomu so pa pustili dnevi rajanja občutek grenkobe, ker je svoj žep precej izpraznil.

OBVEZNA ODDAJA PSENICE

Kakor druga leta tako velja tudi letos obvezna oddaja pšenice. Goriški prefekt je namreč izdal okrožnico, v kateri določuje prispevek pšenice, ki ga mora vsaka goriška občina oddati v državni pšenični sklad.

Skupni prispevek naše dežele je predpisalo ministrstvo za trgovino in gozdarstvo in znaša 46.000 kvintalov. Od slovenskih občin velja obveznost oddaje le za občino Doberdob, ki mora oddati 52 stotov, za občini Sovodnje in Števerjan pa ne velja. Občina Goricca mora oddati 287 kvint., občina Dolenje

v Brdih 146, Gradiška 685, Gradež 11.796, Tržič 941, Ronke 4708, Krmin 4912 stotov.

Deželni kmetijski nadzorni urad bo razdelil prispevek vsake občine na posamezne posestnike. Proti predpisom prevelikega pri-

spevka ima vsak pravico priziva, ki ga mora vložiti na pokrajinski odbor za oddajo žita; priziv mora vložiti v teku 15 dni, odkar je prejel nalog, in sicer preko deželnega kmetijskega nadzorništva.

IZ BENEŠKE SLOVENIJE IN KANALSKE DOLINE

Ovčja ves

Kot drugod tudi nam nagaja skrajno neugodno vreme. Zadržuje nas pri delu ter povzroča, da ni letoviščarjev, ki nam vsako poletje prinesejo kako liro ter pomagajo zelo lepi, a na žalost revni gorski vasici iz gospodarske stiske. Pretekli teden je pa le malo manjkalo, da ni neurje povzročilo večje nesreče. Strela je 29. junija tresčila istočasno kar v več hiš ter poškodila električno napeljavo in vodovod. Napravila je luknje v stropih in stenah. K sreči v tej dobi na skednjih ni sena, ker drugače bi bilo prišlo prav gotovo do požarov. Tako pa je bilo v resnici več strahu kot škode.

Žabnice

Letošnje čudno vreme dela Žabničanom veliko škodo. Na eni strani smo zastali s kmečkim delom, na drugi pa manjka premnogim glavni dohodek, t. j. dohodek od letoviščarjev. Zadnja leta je bilo pri nas toliko letoviščarjev, da si včasih prav s težavo dobil prenočišče. Za letošnjo letoviško sezono so se mnogi Žabničani še posebej pripravili: nekateri so kaj prizidali, drugi preuredili, tretji popravili. Najavilo se je zelo mnogo gostov iz Trsta, Gorice, Vidma, iz Benetk in še iz drugih krajev. Mnogo jih je tudi že prišlo, a vreme jim nagaja, da ne morejo delati sprehodov v našo prelepo okolico.

Sv. Višarje

Si že bil tu gor? Če imaš dobre noge in zdravo srce, pridi gor! Ne bo ti žal. Cistega planinskega zraka na izobilje, poleg tega pa še božanski pogled na bližnje gore, posebno na Poliški Špik (Montaž) z njegovo severno steno, na Naboj, Viš in druge. Na sever se ti odpira pogled na divno Koroško z gorami v ozadju: ob sončnem vzhodu (okoli 1. ure zjutraj) boš zagledal izpred cerkve belo kopico Velikega Zvonarja. Ne bom navajal imen vseh gor, ki jih vidiš, saj jih še sam ne vem. Mnogo pa jih je.

Pot na Sv. Višarje je sedaj nekoliko olajšana z vzpenjačo iz Trbiža. Prevoza se ni potrebno prav nič bati, saj se ti ne more nič zgoditi. V par minutah ti je prihranjena najbolj strma pot, potem pa greš po lepem gozdu do planine, od tam pa si v četrto ure na Sv. Višarjah.

Prenočišče dobiš med tednom prav lahko, teže v soboto zvečer, a tudi v slučaju, da bi bil naval res izreden, se ti ni bati, da boš moral vedriti na prostem.

Božja pot je navadno odprta od konca junija do srede septembra. Prvo letošnjo nedeljo je bil obisk izreden, ne toliko iz južnih krajev kolikor s Koroške. Videl pa si posameznike in male gruče tudi iz Trsta, Gorice, Vidma in od drugod. Romarjem je stalno na razpolago vsaj en duhovnik. Sedaj je tu preč. g. Simic iz Zabnice, kamor Sv. Višarje upravno tudi spadajo. — Cerkev je poslikal akad. slikar Tone Kralj, a žal je nekatere slike že nekoliko pokvarila vlaga.

Mož, ki ni hotel govoriti

NOVI UKAZI IZ LONDONA

Zvezo z Londonom so vzdrževali s pomočjo radio-oddajne postaje, ki je bila skrita na zapuščenih kašči nekaj kilometrov izven vasi. Juriju je bilo prepovedano osebno pošiljati poročila po radiu. Za to je bil določen župnik Gauraud. Štirikrat na teden je dostavljal obvestila in prejemal iz Londona navodila.

Jurij je bil spravljen na varno že preko 70 letalcev, ko prispejo nenadoma iz angleškega glavnega stana novi ukazi. S padali so mu začeli spuščati ročne granate, dinamit in drugo razstrelivo. Prejel je povelje, naj vrže v zrak veliko popravljalnico tovornih avtomobilov, ki je stala 7 milj daleč od vasi.

V garaži je bilo 60 vozil, opremljenih s protiletalskimi topovi in z velikanskimi žarometi ter natovorjenih z orožjem. V skladišču so hranili nadomestne dele za vozila vsega okraja. Popravljalnica je bila torej življenjskega pomena za nacionalsocialistično vojsko.

Gospa Bouvot se je ponudila, da gre z Jurijem. »Dva človeka, en mož in ena žena,« je rekla, »sta manj sumljiva, kakor ena sama oseba. Razen tega vam hočem pomagati

nositi razstrelivo.« Skrila je pod krilo šest eksplozivnih palic, ravno toliko jih je stlačil Jurij v svojo torbo za orodje.

Slaboumni pomožni delavec in debelušna šestdesetletnica sta tihoma kolesarila skozi noč. Pol kilometra od popravljalnice sta se ustavila. Ko se je bil Jurij oprezno ozrl po okolici, je gospa Bouvot potegnila izpod krila dinamitne palice. Jurij jih je nemudoma stlačil pod srajco in rekel spremljevalki, da sedaj lahko gre. Dvignila je roko, naredila po zraku znamenje malega križa in se odstranila.

Jurij se je previdno plazil vzdolž žive ograje, dokler ni dosegel začetka njive, na kateri so bili razmeščeni tovorni avtomobili. Pol ure je ležal v meji in čakal, da se straža odstrani. Ko je bila pot prazna, se je izvlekel izpod ograje ter lezel med kolesi vozil proti skladišču. Eksplozivne palice je vtaknil v zidovje stavbe, prižgal vrvice in se tiho priplazil nazaj k živi meji. V nekaj minutah je bil že na kolesu in se vračal.

Prevozil je komaj tri kilometre, ko je zaslišal močno eksplozijo. Proti nebu je švignil svetel plamen, zatem je videl niže pri zemlji živordeče žarenje. Zagorele so tudi ceste,

polite in namočene z bencinom. Domov je prišel v trenutku, ko je nemška policija je grmela na avtomobilih skozi vas v smeri proti požaru. Gorje Juriju, da se je zakasnil in jo srečal na cesti!

MOSTOVI LETIJO V ZRAK

V prihodnjih mesecih so se sabotažna dejanja stopnjevala. Vsak teden so spuščali s padali velike košare dinamita, ki jih je četa v Torigni odnašala na senike in skrbno skrila.

Jurij je imel ukaz, naj ruši mostove. Vrgel je v zrak štiri, poleg tega nekaj viaduktov in železniški nadzorni stolp.

Župnik Gauraud in Jurij sta zelo pazila, komu dovolita nositi razstrelivo. Hladni odločnosti gospe Bouvot sta bolj zaupala kakor komurkoli drugemu, toda srce je Juriju pravilo, naj ne iščeta njene pomoči. Končno je Bouvot bila ženska in to je bilo delo za moške. Toda ona je vztrajno zahtevala, naj ravnajo z njo tako kakor z moškim, in res je bila več kakor navadna ženska. Prešinjala jo je globoka ljubezen do svojega naroda in hotela se je boriti proti njegovim sovražnikom.

Pogostoma je v njej vstajal sum, ali je Jurij res samo navaden bebec. »Kje ste se naučili tako spretno ravnati z razstrelivi?« ga je neko noč vprašala.

(Nadaljevanje v prihodnji številki)

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

Ohridska legenda

V soboto 3. t. m. smo z veseljem pozdravili člane ljubljanske opere, ki prvič po končani vojni gostujejo v Trstu. Uprizoritev baleta Ohridska legenda srbskega skladatelja Stevana Hristića na stadionu pri Sv. Ivanu je navdušila številno občinstvo. Stadion je kaj neprimerno prostor za glasbene prireditve, kajti zvok se rad izgublja v odprtem prostoru, ker ne najde primerne odzvočnosti. Vendar je bilo po sili razmer vse kar dobro urejeno. Največ je izvedba na prostem škodovala orkestru, ki se kljub zanesljivi taktiki ricmanjskega rojaka drja Danila Svare ni vedno zli v potrebno ubranost.

Glasba se naslanja večinoma na balkansko ljudsko pesem, a je zaznati v nji vpliv poznoromantične šole ter impresionizma. Balet prikazuje mlado Makedonko Biljano, ki jo mladi domači hlapec Marko ljubi. Starši jo silijo, naj se poroči z bogatim snubcem Ivanom. A prav tedaj vdre tolpa turških vojakov, ubije med drugimi ženina in ugrabi z ostalimi dekletki vred Biljano. Marko zaupa zvezdi Danici svoje gorje in ta mu pomore do čudežne rože in čudežnega meča, ki ležita na dnu Ohridskega jezera. Z njima osvobodí Marko ljubljeno

Ero z onega sveta

Druga premiera je bila v torek 6. t. m. Ljubljanski gostje so že drugič igrali v Trstu opero Ero z onega sveta hrvaškega skladatelja Jakova Gotovca. Opera, ki je doživela krstno predstavo v Zagrebu 1935. leta, si je v dveh desetletjih prisvojila vse jugoslovanske odre in si utrla pot v tujino kot deslej nobena druga jugoslovanska opera. Era so igrali v Bolgariji, Češki, Slovaški, Finski, Italiji in Nemčiji. In res je delo vrhunski izraz južnoslovanske operne tvornosti.

Dejanje se godí pred stoletjem v vasi pod Dinarskim pogorjem: oblačila, običaji, glasba, plesi, vse je prežeto s folklornimi prvini iz vasi pod Dinarskim pogorjem. Ti kraji so ohranili do danes veliko število starodavnih obredov, starih narodnih pesmi in plesov. Miča je mlad, bogat fant, ki išče, preoblečen v preprostega in ubogega popotnika, po nasvetih matere nevesto. Tako ve, da ga ne bo vzljubila zaradi bogastva, ampak zavojijo njega samega: taka nevesta mu bo zvesta žena. Potepin vzbuja pozornost Djulinih staršev, vendar se zna Miča rešiti iz vseh zagat. Izdaja se za Era, ki je nekakšen dinarski Pavliha, in pripoveduje de-

kletom in lahkoverni Domi, Djulini mačehi, da je prišel iz raja. Dejanje se zapleta, dokler se na koncu ne rešijo vse težave, ter se Miča in Djula srečno vzameta.

Gotovčeva glasba je zelo pestra in bogata: plesi in pesmi, ki jih pojo dekleta pri ličkanju koroze, na sejmju, v zaključnem veselem prizoru, pesem mlinarja Sime, vse sloni na narodni pesmi, a skladatelj jo je preoblikoval in poustvaril iz svoje močne osebnosti in moderne občutljivosti.

Pevci, ki so nam peli opero, so igrali vloge s temperamentom, občutkom in z veliko tehnično dognanostjo. Tržačani jih že poznamo po koncertih Glasbene Matice.

Vlogo Era-Miče je pel prvak zagrebske opere Josip Gostič, ki stalno gostuje v tujini, kjer ga visoko cenijo. Njegov glas je lep, poln, prožen in mehak. Vilma Bukovčeva, prvakinja ljubljanske opere, je prikupno pela vlogo Djule. Tudi njo poznajo in cenijo v tujini. Elza Karlovčeva je duhovito pela mačeho Domo, Vekoslav Janko simpatičnega mlinarja Simo, Friderik Lupša pa osornega in oblastnega očeta Marka.

Tudi zbor moramo pohvaliti, ki igra v celi operi zelo važno vlogo. Vodil ga je Jože Hanc.

Rado Simoniti je opero dirigiral natančno in energično. Orkester je igral bolje kot pri prejšnji krstni predstavi.

Alojz Kumer

izpod turškega jarma in končno se z njo srečno poroči. Tako dobila njegova zvestoba in vztrajnost zaslužno plačilo.

Balet je zelo pester. Sveža glasba, bogate noše, slikoviti obredi in pravično dogajanje narede balet privlačen in učinkovit.

Plesalci ljubljanske opere so nam nudili s svojo rasno, tehnično dognano, umetniško uravnoteženo in prepričljivo igro globok užitek. Hvala gre predvsem koreografoma Pii in Pinu Mlakarju in še vsem plesalcem solistem, ki bi jih morali vse imenoma pohvaliti. Nad vse sta se odlikovala mlada Veronika Mlakarjeva in Duško Trninić, član beograjskega opernega baleta, ki sta pokazala težko dosegljivo popolnost in zapustila v vseh gledalcih nepozaben vtis. Po nežni igri se je odlikovala tudi mlada Vesna Vidrova.

Vesnilo nas je videti, da je predstavi prisostvovalo tudi mnogo Italijanov, Angležev in Američanov, ki so se zelo pohvalno izrazili o predstavi. Saj je nujno, da spoznajo tujci veliko tehnično zmogljivost in doseženo visoko umetniško raven slovenskih kulturnih ustanov, da nam bodo izkazali spoštovanje in priznanje, ki si ju kot vsak kulturni narod zaslužimo.

Alojz Kumer

Levo zgoraj: Prizor iz 3. dejanja Ohridske legende. Levo spodaj: Vilma Bukovčeva, prvakinja ljubljanske opere. Desno: Veronika, hčerka znane umetniškega plesalca, primorskega rojaka Pina Mlakarja, ki je nastopila v vlogi Biljane v Ohridski legendi.

ZA NAŠE NAJMLAJŠE

Barzan, sin džungle

št. 7

In ko je obupani mož zapisal te besede, mu je glava izmučeno omahnila na mizo. Dolgo časa je potem vladala mrtvaška tišina. Potem je zavekal otrok, ki je bil lačen... A nato se je zgodilo nekaj strašnega. Prišle so strašne opice...

Na visoki planoti v pragozdu, miljo daleč od morja, je stari opičji kralj Kerčak razsajal nad svojimi podložniki. Vsi mlajši in šibkejši člani rodu so se razkropili po najvišjih vrhovih dreves, da bi ušli njegovi togoti.

Enega samca je Kerčak dohitel in mu z mogočnimi čeljustmi pregriznil tilnik. Nato se je zapodil za mlado samico. Tej je na begu spodrsnilo in Kerčak jo je ujel. Besno jo je začel tolči s krepelcem po glavi in ji jo razbil.

Nato je opazil samico Kalo. Ta ni opazila, da je kralj tako slabe volje, zato mu je prišla nasproti z mladičem na prsih. Ko jo je kričanje drugih opic opozorilo na nevarnost, je bilo že skoraj prepozno. Spustila se je v beg.

V velikem strahu je skočila na vejo, preskočila na drugo in tretjo — brez nezgode. Ko pa se je hotela zavihitati na četrto, je v krčevitem naporu za trenutek pozabila na mladiča, ki ji je visel okoli vratu. Ta se je spustil in strmoglavil na tla...

Kala se je z obupnim krikom spustila k otročičku. Ko je pobrala polomljeno telesce, ga je bilo življenje že zapustilo. Kerčak je ni več nadlegoval. Njegova besnost se je unesla prav tako nenadoma, kakor ga je bila obšla.

Ko so opice videle, da je Kerčak nehal divjati, so se počasi vrnile. Nekaj časa so nemoteno šarile, ko jih je kralj nenadoma sklical vkup in pozval, naj krenejo z njim proti morski obali.

Kala je vso pot stiskala k sebi mrtvo dete. Kmalu popoldne so dospeli na greben, s katerega je bil razgled po zalivu, kjer je stala majhna kočica. Kerčak se je bil namenil, da preišče notranjost skrivnostnega brloga.

Skrivnost

DRJA FU-MANČUJA

ROMAN — Spisal: Sax Rohner — Prevedel: A. P.

Mrtvec je ležal na mizi in je bil oblečen v robato mornarsko obleko. Sodeč po zunanosti, se je bil oblekel v obleko tujega mornarja. Temni kodri so se mu prilepili na rjavo čelo. Kakor so mi pravili, je bila njegova polt pobarvana. V enem uhlju je imel uhan, na levi roki pa so mu manjkali trije prsti.

»Skoraj iste okoliščine kakor pri Masonu,« je opomnil nadzornik Ryman od rečne policije. »Zadnje sredo je uporabil svoj prosti čas, da je zasledoval neko sumljivo zadevo, v četrtek zvečer ob desetih pa ga je naš stražni čoln potegnili iz Temze v bližini Hanover-Hole. Palec in kazalec desne roke sta bila odsekana, levica pa je bila grozno razmrvarjena.« Prenehaj je in pogledal Smitha. »Pri laskarju je bilo isto. Ali se spominjate, kakšne so bile njegove roke?«

Smith je prikimal. »Tisti ni bil laskar,« je zamolklo odgovoril. »Bil je dakoit.« Spet je nastal premor. Ogledoval sem predmete, ki so jih našli v Cadbyjevi obleki. Nič posebnega ni bilo. In v zrahlni ovrtnik je bila vtaknjena kitajska kita, ki je napotila policijo,

da so pozvali Naylanda Smitha, ker so v kiti videli sled za povzročevalcem tajne drame. Kitajska kita! Že to je nekaj pomenilo; še bolj pa je bilo vse poudarjeno s tem, da je bila kita pritrjena na skoraj goli lasulji.

»Ali ste prepričani, da kita ne spada h kaki kitajski krinki?« je vprašal Weymouth. »Cadby se je znal mojstrsko zakrinkati.« Smith mi je razdraženo iztrgal lasuljo iz rok in jo pomeril na mrtvem uradniku. »Mnogo premajhna je! In ali vidite na debelo obloženo sredino? Lasulja je bila napravljena za docela neprirodno veliko lobanjo.« Vrgel jo je stran in se pričel nemirno sprehajati po sobi. »Kje ste našli mrtveca?« je pozvedoval čez čas.

»V rečnem odseku Limehouse, niže od Commercial-Dock-Piera, pred pol ure.«

»In kdaj ste ga snoči zadnjikrat videli?«

»Okoli osmih.«

»Meniš, Petric, da je že dolgo mrtev?«

»Površno cenjeno, kakih štiri in dvajset ur,« sem odvrnil.

»Tedaj je jasno, da je bil Fu-Mančujevi drhali za petami — da je šel za kako sledjo blizu Ratcliff-Highwaya in da je potem še isti večer našel smrt. Veste, ali je res šel tjakaj?«

»Kajpa,« je potrdil Weymouth. »Seveda je bil molčeč in zakrknjen — krasno napredovanje bi dobil, če bi se mu posrečilo razčistiti zadevo. Zaupal mi je le toliko, da bo noč prebil v tistem koncu. Proti osmi, kakor sem že dejal, se je odpravil proti svojemu domu, da se preobleče.«

VZGOJNI KOTIČEK

Dajte nam dobrih očetov

Napoleonov vzklík: »Dajte mi mater!« bi morali često spremeniti in zaklicati iz srca: »Dajte nam dobrih očetov!«

V naših družinah se namreč duševni in duhovni stik z otrokom, skrb za njegovo pravilno rast, silno rad prepušča materam. Stališče moža, ki odlaga najtežje in najvažnejše, t. j. vzgojiteljske dolžnosti v družini ženi in materi, je pogosto naslednje: »Jaz delam izven doma in napravim za družino z delom vse, kar morem; žena, ki ji prepuščam dom in gospodinjstvo, naj se ukvarja tudi z otroki.«

In vendar je oče kot vzgojitelj v družini iz mnogih razlogov potreben. Mož je po svoji večji stvarnosti bolj objektivni v presojanju otroka, njegovih dejanj in napak kakor žena, ki ji prevelika osebna navezanost na otroka lahko vzame vsako stvarno presojo. Kolikokrat slišimo tarnati matere-vdove: »Otroku se pač pozna, da nima očeta.« V vzgoji je namreč nujno potrebno nekaj resnosti in strogosti, k' je materini dobroti često primanjkuje, a jo oče po svojem moškem občutenju laže zmore. Prav zato se zatekajo k njemu v stiski in nadlogi družinski člani po navodila in nasvete, saj je nosilec avtoritete in čuvar pravice v službi višje sile.

Oče je torej vzgojitelj, hranitelj in čuvar družine. Ko bi se vsak mož, ki stopa v zakon, zavedal tega poslanstva, potem bi se zanj gotovo temeljito pripravil. Za vsak, še tako preprost poklic se zahteva bolj ali manj dolga, vestna in temeljita priprava, edino za roditeljski poklic, za katerega so konec koncev poklicani vsi normalni dorasli ljudje, je priprava postranska stvar. Tudi brez nje sme vsakdo postati oče in mati, sme vzgajati kakor pač zna ali razume.

Nekdaj so bile redke družine, kjer oče ne bi imel avtoritete, danes pa se na žalost množijo. Posledica tega je, da so otroci podivjani, nedisciplinirani in brez spoštovanja do tistih, ki jih vzgajajo. Tam, kjer se mož in

žena sovražita ali drug drugega podcenjuje ta pred otroci, vlada namesto ljubezni sovraštvo, namesto spoštovanja pa zaničevanje.

Kadar je uničena avtoriteta družinskega poglavarja, ni več pomoči. Družina je le še skupina nediscipliniranih družinskih članov,

ki sicer stanujejo pod isto streho, njih srca pa so daleč drugo od drugega.

Kako reyni in šibki so domovi, kjer sejejo očetje med svoje otroke zavist in sovraštvo, namesto ljubezni in pravičnosti!

Očetje, bodite svojim ženam pri vzgoji trdna opora! Ne zanemarjajte svojega vzvišenega poslanstva! Izkoristite vsak prosti čas in poglobite se v duše svojih otrok! Kar je v njih lepega in plemenitega, gojite, kar je slabega, zatirajte!

GOSPODARSTVO

TOČA JE PALA

Marsikje je letos padala toča in ni izključeno, da nas bo še obiskala, česar pa nas Bog varuj! Letošnje je pač zelo čudno leto.

Toča povzroči škodo celo na senožeti, a kaj šele v vinogradu! In kaj naj vinogradnik napravi, če ga toča obišče? Dvoje je potrebno, in sicer:

1. Takoj pripraviti škropivo iz modre galice za škropljenje trt.

2. Pred škropljenjem skrbno prečistiti trte: odstraniti s škarjami vse polomljene poganjke, vse razmrazene liste in pobrati po tleh vse odbite mladike in liste, ker bi sicer služili za leglo peronospori.

Vse to je treba opraviti že prvi dan po toči, ker so ure po toči najbolj nevarne, da trte obolijo na peronospori.

Če je toča hudo klestila, moramo skrbeti, da rešimo vsaj deblo za drugo leto. Za kratko obrezovanje trt je sedaj že prepozno, ker ne bi novi poganjki pravočasno dozoreli in bi se pozimi posušili. Seveda je popolnoma drugače, če pade toča maja ali najpozneje v prvih dneh junija. Takrat trte lahko obrežemo na kratko in bodo na novo pognale ter dale pridelek, ki bo sicer nekoliko bolj pičel in ob času trgatve nekoliko bolj kisel, a bo pravilno dozorel. Čim pozneje toča pade, tem večjo škodo lahko povzroči.

Ali modra galica ali Caffaro

Z obema napraviš škropivo zoper peronosporo. Razlika med njima je ta, da »Caffa-

ro« lahko uporabljáš tudi v prahu, t. j. z njim lahko trte prašiš. Razlikujeta pa se predvsem po tem, da modra galica vsebuje 25 odst. bakra, Caffaro pa le 16 odst., to se pravi, da modra galica učinkoviteje deluje, ker je ravno baker strup za peronosporo.

Kljub temu pa se raba prahu »Caffaro«, in sicer v 1 odstotni raztopini, vedno bolj širi. Mnogi vinogradniki so namreč z raznimi poizkusi ugotovili, da trte obrodijo bolj zdravo in bolj sladko grozdje, če jih škropiš s tako raztopino.

Za kaj naj se vinogradnik odloči! Za majhen vinograd ne boš pripravil škropiva z modro galico, ker mu moraš dodati tudi apna, medtem ko se temu izogneš, če boš škropivo pripravil s prahom »Caffaro«, ki že vsebuje primerno količino apna.

Kdor pa ima večje trtne nasade, naj naredi nekaj poizkusov: del nasada naj škropi z modro galico, drugi del pa s škropivom, ki ga napravi s prahom »Caffaro«. Naknadno bo lahko sam primerjal.

Lastna izkušnja je često boljša kot nasveti še tako dobrih strokovnjakov!

Vinogradništvo v Švici

Lansko leto so pridelali v Švici 682.218 hl vina, in sicer četrtno rdečega in tri četrtine belega.

Ta pridelek pa brunnim Švicarjem ne zadostuje. Zato so lansko leto uvozili še 952 tisoč hl vina in od tega 341.200 hl iz Italije, nekoliko manj iz Španije

»Ali je pisal kak dnevnik o njegovih poslih?«

»Vsekakor. Cadby je bil zelo častihlepen. Gotovo bi radi videli njegov dnevnik? Če hočete hipec počakati, bom pozvedel za njegov naslov. Stanuje nekje v Brixtonu.« Nadzornik Weymouth je stopil k telefonu. Njegov tovariš Ryman je zakril mrtvečevo obličje. Nayland Smith je bil vidno vznemirjen. »Petrie, veš, da je Cadbyju skoraj uspelo, kar se je nama izjalovilo. Niti malo ne dvomim, da je bil Fu Mančuju tik za petami. Ubogi Mason je najbrž v isti zadevi storil kako neprevidnost in ga je pri tem zadela podobna usoda. Brez drugih dokazov bi že zadoščalo to, da je oba doletela taka smrt kakor najinega dakoita, zakaj midva veva, da je Fu-Manču umoril dakoita.«

»Kaj pa pomenijo, zmrazene roke, Smith?«

Sam Bog vedi! Misliš, da je Cadby utonil?«

»Nikakih znamenj nasilja ni videti.«

»Saj je bil izvrsten plavalec, gospod doktor,« se je vmešal nadzornik Ryman v pogovor. »Pridobil si je bil razne športne nagrade. Cadby se ni dal tako zlahka spraviti v kraj. Pa tudi Mason se je čutil domačega v vodi.«

Smith je obupan dvignil ramena. »Upajmo, da bomo nekoč dognali, kako sta končala.« Weymouth se je vrnil od telefona z beležnico. »Naslov se glasi: Cold-Harbour-Lane, 6. Moj čas mi žal ne dopušča, da bi vas spremil, sicer pa boste hišo brez težave našli. Je blizu brixtonske policijske stražnice. Cadby je bil samec in brez sorodstva. Njegov dnevnik pa ni v pisalni mizi, temveč v gornjem predalu omare v kotu. Mislim, da je ta ključ pravi.«

Smith je prikimal. »Pojdi, Petrie! Nobene sekunde ne smeva izgubiti.« Najin avto je še stal pred vhodom. Malo kasneje smo se peljali skozi Wapping High Street. Komaj smo se peljali kakih sto metrov, ko se Smith udari po kolenu. »Kita!« je vzkliknil. »Pustil sem jo tam. Moram jo brezpogojno imeti. Stoj! Stoj!«

Voznik je ustavil, Smith pa izstopil. »Ne čakaj me!« mi je v naglici dejal. »Tu imaš Weymouthov listek. Ali še veš, kje je knjiga? To je vse, kar potrebujemo. Potem pojdi naravnost v Scotland Yard! Tam me dobiš.«

»Toda Smith!« sem ugovarjal. »Kaj je na tem, če imava nekaj minut zamude?«

»Tako?« je zarohnel. »Mar meniš, da pušča Fu-Manču takele reči v nemar? Tisoč možnosti je proti eni, da je dnevnik že v njegovih rokah. Toda malec upanja še imava.« Cadbyjeva stara gospodinja Mrs. Dolan me je sprejela s čudno mešanico strahu in zmede.

»Moje ime je doktor Petrie,« sem se predstavil. »Zelo obžalujem, da vam moram prinesiti neugodne vesti o Mr. Cadbyju.«

»Oh, gospod doktor,« je drhtè izustila. »Pa ne, da bi hoteli reči, da se mu je kaj primerilo?« In sluteč hudo vest, je pričela jokati: »Oh, ta ubogi, dobri človek!« Njene bolesterne besede so še bolj povečale spoštovanje, ki sem ga čutil do vrlega pokojnika; kajti ganljiva bol starke je prišla iz odkritosrčnega srca. »Včeraj ponoči — pomislite, gospod doktor — sem čula izza hiše strašno otožen klic. In nocoj, malo preden ste pozvonili, sem ga slišala že drugič. Ubogi Cadby! Ko je njegova mati umrla, je bilo prav tako.«

(Nadaljevanje prihodnjic)

GOSTOVANJE
ANSAMBLA LJUBLJANSKE OPERE
na Stadionu „Prvi Maj“

Začetek vsakokrat ob 21. uri
Danes 8. in jutri 9. julija

CHARLES GOUNOD

FAUST

Opera v 5 dejanjih

V soboto 10. julija in v nedeljo 11. julija

ANTON FORERSTER

GORENJSKI SLAVČEK

Opera v 3 dejanjih

Vstopnice so v prodaji pri ATEC, Goldonjev trg 1,
tel. 93-520, dnevno od 9. do 13. in od 16. do 19. ure
in pri blagajni na Stadionu eno uro pred predstavo.

TEDENSKI KOLEDARČEK

10. julija, sobota: Amalija, Ljubica
11. julija, nedelja: Olga, Medo
12. julija, ponedeljek: Mohor in Fortunat, Draguška
13. julija, torek: Marjeta, Dragan
14. julija, sreda: Bonaventura, Svobodina
15. julija, četrtek: Henrik, Vladimir
17. julija, petek: M. D. Skap., Bogdan

RADIO TRST II

Nedelja, 11. julija: ob 8.45: Kmetijska oddaja. 9.30: Vera in naš čas. 11.30: Mozart: Koncert za violino in orkester. 12.00: Operna glasba. 13.00: Glasba po željah. 16.00: Chopin: Koncert za klavir in orkester št. 1. 17.00: Nastop moškega zbora »Vesna« iz Sv. Križa. 19.00: Novice iz delavskega sveta. 20.05: L. M. Škerjanc: Sonetni venec — I. del. 21.00: Puccini: Manon Lescaut — opera v 4 dejanjih.

Ponedeljek, 12. julija: 18.00: Dve slavni Bachovi skladbi. 19.00: Mamica pripoveduje. 21.00: Predavanje — Paradiž na strehi sveta. 21.15: L. M. Škerjanc: Sonetni venec — II. del. 22.00: Književnost in umetnost.

Torek, 13. julija: 13.00: Glasba po željah. 18.00: Beethoven: Kvartet v A-duru, op. 18. 18.40: Koncert baritonista Marijana Kosa. 19.00: Sola in vzgoja: Nekaj opomb k uspehom pri zrelostnih izpitih. 20.05: L. M. Škerjanc: Sonetni venec — III. del. 21.00: Radijski orkester — Gaspere Cataldo: Zlati oreol — komedija v 3 dejanjih.

Sreda, 14. julija: 18.00: Vientemps: Koncert za violino in orkester, št. 5. 18.40: Koncert pianista Marija Sancina. 19.00: Zdravniški vedež. 21.00: Aktualnosti — Glad za zemljo, ozadje socialnih težav in prevratov južnoameriških držav. 21.15: Iz angleških koncertnih dvoran. 22.00: Književnost in umetnost.

Četrtek, 15. julija: 13.30: Vaški kvintet in pevski duet. 18.00: Schumann: Kvintet v Es-duru. 19.00: Mamičina povestica. 20.05: Marijan Lipovšek: Orglar. 21.00: Dramat. zgodba — A. P. Čehov — Labodji spev. 22.30: Liszt: Koncert za klavir in orkester št. 2.

Petek, 17. julija: 13.00: Glasba po željah. 18.00: Mozart: Simfonija za violino, violo in ork. 18.40: Stare francoske pesmi — poje sopranistka Ersilia Downing. 19.00: Predavanje — Selitve lokard ali »škombrove«. 21.00: Tržaški kulturni razgledi. 21.20: Zbor Slovenske Filharmonije. 21.40: Čajkovski: Francesca da Rimini. 22.00: Književnost in umetnost. 22.15: Iz angleških koncertnih dvoran.

Sobota, 17. julija: 15.00: Predavanje — Nekaj o tržaškem tujskem prometu. 16.00: Oddaja za najmlajše — Drago Petkovšek: Gospod in hruške. 17.00: Operne melodije — pojeta sopranistka Otta Ondina in tenorist Dušan Pertot. 18.00: Hačaturjan: Koncert za klavir in ork. 19.00: Pogovor z ženo. 21.00: Dvořakovi slovanski plesi. 21.40: Mozart: Koncert za oboe in ork.

Drobne vesti

Iz Trsta

MEDNARODNI KONGRESI V TRSTU

Na tržaški univerzi so sklicali mednarodna kongresa za promet in petrolejska vprašanja. Sodelujejo ugledni strokovnjaki iz raznih držav.

AMBULANTE INAM-a

so s 1. julijem preselili iz ulice Palestrina v ulico Slataper št. 5-1, ambulanti za injekcije in pljučne bolezni pa v ulico Pietà 7.

OBCINSKI TROŠARINSKI URAD

so preselili v ulico del Teatro št. 4, I. nadstropje.

Iz Gorice

LETOSNJA CENA ZA MLATEV ŽITA

Po dogovoru med kmeti in mlatilci velja za letošnjo mlatev naslednja pristojbina: za stalne, nepotujoče mlatilnice boš plačal od 6 do 6,5% od žita, ki ti ga mlatilnica zmlati; za potujoče mlatilnice pa je treba plačati 6 do 7%. Če pa želiš plačati odgovarjajoči odstotek v denarju, se cena za mlatev obračuna po odkupni ceni, ki jo plačujejo državna skladišča žita za letošnji pridelek.

VPRAŠANJA IN ODGOVORI

Vprašanje št. 10. Ker govore ljudje v zadnjem času toliko o Guatemali, bi rad vedel kaj več o tej deželi.

Odgovor. Naš list je že pisal o Guatemali in dodaja danes tole: Ime izvira iz indijanskega naziva Kvuhtemallum, ki pomeni »kraj lesenih kop«. Najprej so tako imenovali glavno mesto, nato je dobila to ime cela republika, ki se nahaja v sredini med Severno in Južno Ameriko. Steje, kakor smo že pisali, približno 2.800.000 prebivalcev, od katerih je 65 od sto Indijancev, 30% mešancev ali mesticev in le 5% Evropejcev. Je poljedelska država, ki prideluje poleg koroze in kave ponajveč banane ter jih v velikih množinah izvažava v Združene države.

Našemu bralcu, ki se je pred časom obrnil na naše uredništvo z vprašanjem, ali obstajajo slovnice in slovarji makedonskega jezika, odgovarjamo, da je leta 1945 izšla v Skoplju slovnica, ki jo je spisal Krume Kepeski. Bila pa je kmalu razprodana. Obrnite se na Državno založbo Slovenije v Ljubljani s prošnjo, da vam jo preskrbi iz Skoplja, če so jo ponatisnili.

Da bi izšel slovar makedonskega jezika, nam ni znano.

Slovenski trgovini
manufakture in mode

Franc Udovič

Velika izbira blaga po
najnižjih cenah
Svoji k svojim! Najnovejše modne
novosti!

Trst
ul. Mazzini 44 - trg Ponterosso 5

Sportni pregled

S tekmo Nemčija : Madžarska je bilo zaključeno v Sviči V. svetovno nogometno prvenstvo. Po treh tednih ostrih borb je Nemčija poskrbela za največjo senzacijo tega prvenstva, osvojila si je nepričakovano naslov svetovnega prvaka in se zaslužno polastila velikega pokala Julesa Rimeta za bodoča štiri leta.

Če bi na kratko ocenili vsa prisostvujoča moštva, bi ugotovili, da nemška enajstorka najbrž ni najboljša na svetu, niti v Evropi ne, toda svetovno prvenstvo se igra po sistemu izpadanja in v tem načinu se uveljavi tisti, ki je v formi ob pravem času. Tokrat pa so bili prav gotovo Nemci.

Finalna tekma Madžarska : Nemčija še izdaleč ni bila tako lepa, kot so bile tekme v četrt- in polfinalu. Madžari so bili tehnično zdaleč boljše moštvo, Nemci pa so se odlikovali v »nemški borbenosti«. Sprva se je zdelo, da bodo Nemci doželi eli pravo katastrofo, podobno osmini finala, ko so izgubili z Madžari s 7:2, v 8 minutah so prejeli že dva gola. Kmalu pa so Nemci uredili svoje vrste in nemška obramba je bila podobna neprodornemu zidu, bila je steber njihovega moštva. Do 80. minute je bilo stanje 2:2. Potem pa se je zgodilo, kar je pri nogometu mogoče, da je nemško desno krilo Rahn po lepem predlošku v soloakciji privedel svoje moštvo v vodstvo. Madžari so sicer v zadnjih minutah izenačili, toda sodnik Ling ni priznal gola. Nemci so torej zmagali s 3:2. Madžari so v tej tekmi zapravili številne možnosti, da bi prepričljivo zmagali.

Argentinec Fangio je v nedeljo v Reimsu zmagal na velikih avtomobilskih dirkah. Vozil je z avtomobilom znamke Mercedes s povprečno hitrostjo 186,836 km na uro. Drugi je bil Nemeč Klimg tudi na Mercedesu. S tem so se nepričakovano uveljavili novi Mercedes pred italijanskimi Ferrari.

Jugoslovanski veslač Perica Vlaisić je na tradicionalni regati v Henleyu pri Londonu zmagal v veslanju s kifom. V predtekmovanju je izločil olimpijskega zmagovalca Rusa Čukalova.

Skupina jugoslovanskih lahkkih atletov, ki se sedaj mudi na Finskem, je na mitingu v Vouksenisku zasedla vsa prva mesta. Mihalčič je premagal značnega finskega tekača Postia na 3000 m v času 8:21,0.

Jaroslavu Drobnyju se je letos prvič posrečilo osvojiti največji svetovni teniški turnir v Wimbledonu. V finalu je premagal Avstralca Rosewalla s 3:1.

VALUTA — TUJI DENAR

ameriški dolar	723—626 lir
avstrijski šiling	23,75—24,75 lir
100 dinarjev	103—107 lir
100 francoskih frankov	170—174 lir
funt šterling	1650—1690 lir
pesos	21—23 lir
švicarski frank	146—147 lir
zlato	713—717 lir

Izdaja Konzorcij Novega lista z dovoljenjem A.I.S.

Odgovorni urednik Drago Legiša

Tiska zadruga tiskarjev »Graphis« z o. z. v Trstu
Ulica Sv. Frančiška 20 — Telefon 29-477

Butan Gas

u vsako hišo!

EDINI ZASTOPNIK ZA TRŽAŠKO IN GORIŠKO

Jakob Besednjak

TRST - ULICA MAZZINI 24, TELEFON 35-065

**ELEKTRIČNI
MATERIAL**